

Oplæg til debat om Råstofplan 2020

Råstofplan 2020

Marts 2019

REGION NORDJYLLAND
– i gode hænder

Indhold

Forord	5
Hvordan deltager jeg i debatten?	6
Hvornår kan jeg deltage?	6
Nye forslag til graveområder eller forslag til ændringer af eksisterende graveområde	7
Kan grundvandsinteresser og råstofindvinding gå hånd i hånd eller vil de være modsætninger?	8
Kan transportbelastningen og CO ₂ udledningen minimeres ved at sikre den lokale forsyning?	10
Hvordan kan regionen være med til at fremme en efterbehandling, så natur og biodiversitet beriges?	11
Retningslinjer – er der behov for nye retningslinjer eller justeringer af eksisterende?	12
Hvordan kan regionen være med til at fremme en ansvarlig udnyttelse af råstofferne i regionen og derved understøtte en højere grad af genanvendelse af de sekundære råstoffer?	13
Har vi brug for en fælles råstofstrategi og hvilke emner bør diskuteres i en fælles strategi?	14
Deltag i debatten	15

Forord

Regionsrådet har i januar 2019 besluttet, at der er behov for en revision af Råstofplan 2016.

Indvinding af råstoffer er en forudsætning for udvikling og vækst i vores region. Råstofferne indvindes i det åbne land, og selvom kun 1,5% af regionens areal er udlagt som graveområder, påvirkes både mennesker og vores natur og miljø af indvindingerne og den transport af materialerne, der følger med. En grundig planlægning for udnyttelse af ressourcen er essentiel og en afvejning af interesserne i råstofplanlægningen er et redskab til at udpege de områder, der i fremtiden

kan danne grundlag for en bæredygtig indvinding af sand, grus, sten, ler, kalk, kridt, moler og tørv.

Mange interesser er berørt af råstofindvinding. Derfor indbyder Regionsrådet råstofindvinderne, interesseorganisationer, borgerne og kommunerne til at give deres bud på, hvordan en ny revideret Råstofplan 2020 kan udformes.

Et væsentligt emne i den kommende debatfase er, at få afklaret om der er udlagt tilstrækkeligt med graveområder, og om disse indeholder tilstrækkelige mængder i de kvaliteter, der er behov for i de kommende år. Et andet væsentligt emne er et øget fokus på bæredygtig udvikling og genanvendelse.

Andre emner, der er væsentlige i debatten, er påvirkningen af vores natur fra råstofindvindingen og hvordan råstofgrave kan medvirke til at skabe ny natur og rekreative områder i Regionen. Desuden vil vi gerne have bud på, hvordan retningslinjerne i en kommende råstofplan bør udformes.

På baggrund af forslag til graveområder eller andre idéer til planen udarbejdes et egentlig forslag til en revideret råstofplan. Efter planen forventes forslaget til en revideret plan, at kunne sendes i høring først på året i 2020. Efter, at høringsperioden er udløbet, kan Regionsrådet vedtage en endelig råstofplan for den næste 4-årige planperiode frem til 2024.

Vi ser frem til at modtage dit bidrag så vi sammen kan skabe rammerne for de kommende års indvinding af råstoffer i Region Nordjylland.

God læselyst

Ulla Astman
Regionsrådsformand

Hvordan deltager jeg i debatten?

Med idé- og debatoplægget ønsker Regionsrådet i Region Nordjylland, at starte en debat om en række vigtige spørgsmål til hjælp til udarbejdelsen af den kommende Råstofplan 2020.

Derfor inviteres alle borgere, interesseorganisationer, kommuner, staten, industrien og andre interessenter til at komme med idéer og forslag til den kommende planperiode for råstofindvindingen i Region Nordjylland.

Du har mulighed for at påvirke arbejdet med en ny råstofplan for regionen enten med dine forslag, dine bemærkninger eller hvis du har visioner for, hvordan vi fremover skal forvalte vores råstoffer i Region Nordjylland.

Der er i idé- og debatoplægget særligt fokus på følgende spørgsmål:

- Kan grundvandsinteresser og råstofindvinding gå hånd i hånd eller vil de være modsætninger?
- Kan transportbelastningen minimeres ved at sikre den lokale forsyning?
- Hvordan kan regionen være med til at fremme efterbehandlingen af råstofgrave, så natur og biodiversitet beriges?
- Retningslinjer – er der behov for nye retningslinjer eller justeringer af eksisterende?
- Hvordan kan regionen være med til at fremme en ansvarlig udnyttelse af råstofferne i regionen og understøtte en højere grad af genanvendelse af de sekundære råstoffer?
- Har vi brug for en fælles råstofstrategi og hvilke emner bør diskuteres i en fælles strategi?

Hvornår kan jeg deltage?

Høringsperioden for indsendelse af idéer, bemærkninger eller forslag til nye graveområder løber fra **2. maj til den 5. juli 2019**

Du skal afgive dit høringssvar via regionens høringsportal for råstoffer. Det skal bemærkes, at høringssvarene offentliggøres på høringsportalen og at man ved at afgive høringssvar samtidig samtykker til offentliggørelse af høringssvaret med undtagelse af eventuelle person- eller erhvervsfølsomme oplysninger.

Du finder linket til høringsportalen her

Kan du ikke afgive dit svar på høringsportalen, kan du indsende din bemærkning på e-mail til raastoffer@rn.dk

Nye forslag til graveområder eller forslag til ændringer af eksisterende graveområder

Regionsrådet ønsker at tage stilling til eventuelle udlæg af nye graveområder gennem en grundig og samlet råstofplanlægning for hele regionen. Ændring af eksisterende graveområder eller udpegning af nye skal behandles i Regionsrådet og derfor skal forslag til nye graveområder eller udvidelser af eksisterende graveområder indsendes i høringsperioden for at komme i betragtning som nye graveområder i den kommende Råstofplan 2020.

Bemærk derfor, at forslag der indkommer senere i udgangspunktet ikke vil blive taget i betragtning i processen med udarbejdelsen af Råstofplan 2020.

Regionen behandler alene dokumenterede forslag. Det vil sige, at forslaget som minimum skal indeholde et præcist kortbilag af det foreslåede område,

en beskrivelse af beliggenheden (adresse og matrikelnumre) samt dokumentation og beskrivelse af den forventede råstofressource i form af boringsbeskrivelser, prøvegravning eller anden geofysisk eller råstofgeologisk kortlægning samt information om den forventede råstofmængde.

Regionen henviser til GEUS' boringsdatabase Jupiter for eventuel hjælp til dokumentation af råstofferne.

Forslag til ændringer ønskes beskrevet på en sådan måde, at regionen ud fra beskrivelsen og kortmateriale ikke er i tvivl om, hvilket område, der er tale om.

1 Kan grundvandsinteresser og råstofindvinding gå hånd i hånd eller vil de være modsætninger?

Der er ofte et sammenfald mellem områder med særlige drikkevandsinteresser og graveområder. Sammenfaldet er naturligt og skyldes geologiske og hydrologiske betingede forhold. Vandindvinding sker naturligt i områder, hvor der dannes betydelige mængder grundvand. Grundvandsdannelsen sker i let gennemtrængelige jordlag, der typisk består af geologiske aflejringer af sand, grus og sten. Det er netop de samme lag, der er relevante for indvinding af sand, grus og sten, og derfor er der et naturligt overlap imellem råstofplanlægningens udlæg af graveområder og interesserne for indvinding af grundvand til drikkevandsformål.

En opgørelse af ressourcerne i de udlagte graveområder i Råstofplan 2016 viser, at op imod 60% af de tilgængelige kvalitetsmaterialer af sand, grus og sten findes i de områder, hvor der er sammenfald med de prioriterede drikkevandsinteresser. Det er således en betydelig del af de vigtigste råstofressourcer der findes indenfor disse områder.

Regionerne har i samarbejde fået udarbejdet faglige rapporter for at belyse de mulige risici for grundvandskvaliteten som følge af råstofgravning over og under grundvandsspejlet og både under og efter selve råstofindvindingen er afsluttet.

Af de faglige rapporter fremgår det, at råstofindvinding i sig selv ikke er en forurenet aktivitet, men ved at fjerne beskyttende dele af jorden er der efter endt råstofindvinding større risiko for forurening af grundvandet.

I selve indvindingsfasen vil der ikke blive tilført fremmede stoffer udefra og efterfølgende er det muligt at undgå en forøget forureningspåvirkning af det øvre grundvand ved tilbagelægning af muldrag.

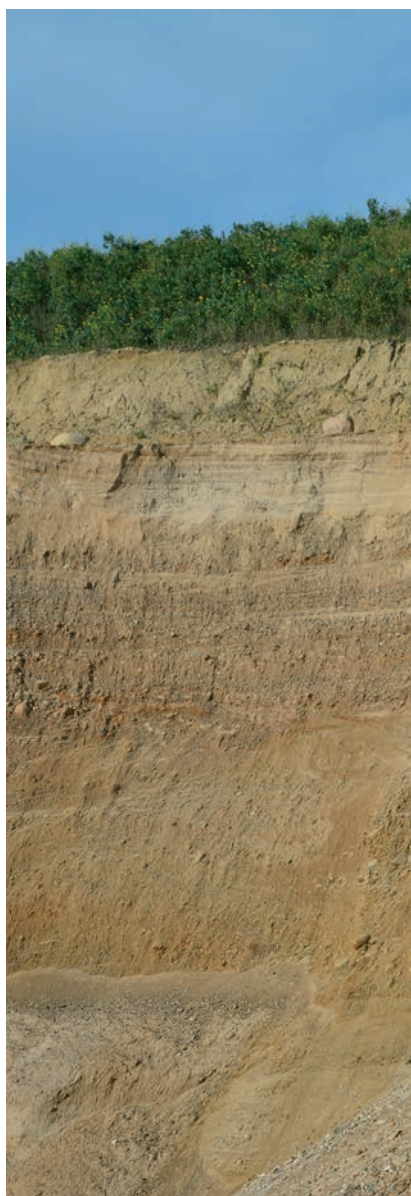
Derfor er det vigtigt at efterbehandlingsplanerne sikrer, at aktiviteterne i en efterbehandlet råstofgrav ikke fører til forurening af grundvandet. Med de opstillede retningslinjer i Råstofplan 2016 og de beskrevne forudsætninger for råstofindvinding i graveområder, søges beskyttelsen af grundvandet sikret ved en fastsættelse af konkrete vilkår i tilladelserne til indvinding af råstoffer og i efterbehandlingsplanerne.

Forudsætningen siger, at der i områder med drikkevandsinteresser skal sikres en efterfølgende arealanvendelse uden brug af pesticider og gødning efter endt indvinding af råstofferne. Efterbehandling af et areal foretages altid med henblik på at begrænse miljømæssige gener og forebygge forurening af grundvandet og jorden.

Som følge heraf mener Regionerne godt, at grundvand indvundet til drikkevandsformål og råstofindvinding som hovedregel kan gå hånd i hånd. Desuden vil det begrænse væsentlige dele af råstofindvindingen i Region Nordjylland, hvis ikke der indvindes råstoffer indenfor områder med drikkevandsinteresser.

Spørgsmålet er om arealer efter endt råstofindvinding i områder med særlige drikkevandsinteresser kan være en del af fremtidige arealer, hvor der etableres ny natur, som skov, overdrev, skråninger eller andet, der kan øge både faunaen og floraen og skabe mere sammenhængende naturområder til gavn for drikkevandsinteresserne?

2 Kan transportbelastningen og CO₂ udledningen minimeres ved at sikre den lokale forsyning?

Råstofforekomsterne er ikke ligeligt fordelt i regionen, hvilket medfører store transportafstande fra indvindingssted til forbrugssted. De bedste kvaliteter af sand, grus og sten er kun tilgængelige i få områder. Årsagen er geologisk bestemt og den skæve fordeling af materialerne i regionen medfører lange transporter af kvalitetsmaterialer over store afstande, særligt fra Himmerland mod Vendsyssel, som følge af de relativt beskedne grusforekomster i Vendsyssel.

Da råstofferne i sig selv har relativ lav økonomisk værdi i forhold til deres vægt og volumen, betyder det, at transportafstande hurtigt får stor betydning for den samlede pris. Råstoffer af lav kvalitet indvindes og anvendes oftest i nærområdet på grund af omkostninger til transport. Derfor er mange markeder lokalt forankret. I et notat udarbejdet af Region Syddanmark konkluderes det, at det som udgangspunkt kan antages, at transportomkostningerne udgør 1 kr. pr. ton for hver kørt kilometer. Det betyder, at den samlede pris på råstoffet fordobles når det har rejst sin egen værdi i kilometer. Det har derfor stor betydning for råstofpriser og dermed også betydning for bygge- og anlægsomkostninger, hvor langt bygge- og anlægsarbejder er placeret fra råstofferne.

Råstoftransport betyder ikke kun øgede råstofpriser og belastning af klimaet, men påfører også vejnettet et stort slid. Tunge lastbiler giver mere slid på vejene. En lastbil kan fragte op til 40 tons råstoffer og kan veje det samme som 40-50 personbiler.

Det er regionens mål, at den detaljerede råstofkortlægning skal være med til at øge forsyningssikkerheden med hensyn til råstoffernes mængder og kvaliteter. Derudover er det også et must, at minimere transporten med de forskellige råstoffer. Det tilstræbes således i planlægningen, at der, når kvaliteten tillader det, udlægges graveområder med en jævn geografisk fordeling. Råstofplanlægningen har som mål både at sikre ressourcerne for fremtiden og at skabe sikkerhed for, at de råstofforbrugende virksomheder - og dermed også samfundet - kan være forsynet med egnede råstoffer.

Spørgsmålet er, om regionen ved at sikre den lokale forsyning, kan bidrage bedre til at minimere transportbelastningen og dermed også CO₂ udledningen?

3

Hvordan kan regionen være med til at fremme en efterbehandling, så natur og biodiversitet beriges?

Biodiversiteten i Danmark er under pres. Efterbehandling af råstofgrave giver en unik mulighed for at skabe lokale naturområder, der kan medvirke til at bremse tilbagegangen i den biologiske mangfoldighed. En efterbehandling til ekstensiv drift kan desuden medvirke til at sikre beskyttelsen af fremtidens drikkevand. Regionen kan imidlertid kun kræve, at der efterbehandles til natur, hvis der er konkrete miljøforhold, der gør det nødvendigt.

Det kan ikke undgås, at råstofindvinding medfører markante ændringer i landskabet, og at områderne kun i sjældne tilfælde kan genskabes, som det var. Indvinding af råstofferne er imidlertid nødvendig for samfundsudviklingen, hvor byggeri og etablering af infrastrukturanlæg forudsætter anvendelse af store mængder råstoffer.

I dag er der fokus på de naturværdier, der opstår og findes i mange råstofgrave. Råstofgravenes værdi og potentiale som refugium med stor biodiversitet bygger på, at der under indvinding af råstoffer blotlægges næringsfattigt mineraljord. I sådanne områder går der mange år før et tæt plantedække genetableres, og der opstår nye miljøer for næringsfattige arter, der bidrager til forøget biodiversitet i disse områder.

Når indvindingen af råstoffer er afsluttet, skal de områder, hvor råstofferne er indvundet efterbehandles. Efterbehandlingen skal ske i overensstemmelse med en efterbehandlingsplan, som er en del af tilladelsen til råstofindvindingen. Planerne for efterbehandling udarbejdes i et samarbejde mellem indvinder, lodsejer, kommune og Regionen.

Tilrettelæggelse af efterbehandlingen kan ske på flere måder, og her kan der være mulighed for at tilføre områderne nye værdier. Der hvor råstofgrave ligger nær byområder kan en råstofgrav, der er efterbehandlet med rekreative formål for øje, tilføre området nye værdier. Det er ikke i alle tilfælde, at efterbehandling til rekreative formål er relevant.

Spørgsmålet er her om der i planlægningen og i arbejdet med tilladelser til råstofindvinding skal være et større fokus på at lokalisere og udvikle områder, hvor anvendelsen af de afsluttede råstofgrave til natur- og måske rekreative formål er muligt og om, hvordan vi skal gøre det konkret?

4 Retningslinjer – er der behov for nye retningslinjer eller justeringer af eksisterende?

Råstofplan 2016 har seks retningslinjer, der fastlægger de overordnede rammer for råstofområdet i Region Nordjylland.

Retningslinjerne omhandler emner som indvinding, ressourcebeskyttelse, miljøhensyn og efterbehandling.

Et centralt spørgsmål i debatten under processen med udarbejdelsen af Råstofplan 2016 var spørgsmålet om råstofplanen fremover kun skulle indeholde overordnede retningslinjer, eller om retningslinjerne i råstofplanen kunne være af mere specifik karakter.

Som resultat af den debat blev en ny retningslinje formuleret, sådan at det efter Råstofplan 2016 er muligt at opstille bindende forudsætninger for udvalgte graveområder. Blandt andet kan det med forudsætninger sikres, at der i områder, hvor der er særlige drikkevandsinteresser, kan grundvandet beskyttes mod forurening gennem forbud mod tilførsel af pesticider og gødning efter endt indvinding.

Ved at medtage specifikke forudsætninger, kan man således i råstofplanen tage mere specifikke hensyn til natur eller til de mennesker, der berøres af planen, ligesom specifikke forudsætninger kan være med at styre indvinding og efterbehandling i det enkelte graveområde. Skal råstofplanen også fremover indeholde et særligt fokus på specifikke forudsætninger og er der enkelte graveområder hvor der kunne være et behov for en forudsætning?

Overordnet set kan der spørges om, regionens seks retningslinjer er dækkende for planlægningen og administrationen af råstofindvindingen i regionen?

5

Hvordan kan regionen være med til at fremme en ansvarlig udnyttelse af råstofferne i regionen og derved understøtte en højere grad af genanvendelse af de sekundære råstoffer?

De naturbundne råstoffer er en ikke fornybar ressource. Udfordringen er på den ene side at skaffe de råstoffer, der er behov for i nær fremtid, samtidig med, at vi skal sikre, at der er råstoffer nok og i de rette kvaliteter til kommende generationer. Det betyder at der på sigt skal findes nye veje, så forbruget begrænses og brugen af råstofferne effektiviseres.

Genanvendelse, der kan erstatte anvendelsen af primære råstoffer, er derfor et vigtigt indsatsområde for regionen. Indsatsen skal styrkes ved fokus på cirkulær økonomi og udvikling af genbrug og recirkulation af råstoffer.

Regionen har på den baggrund iværksat en afdekning af potentialet for øget genanvendelse af materialer, der kan erstatte de primære råstoffer.

Råstofindvinding kan suppleres ved at nyttiggøre eller genanvende materialer, der fremkommer som overskud eller affald. Et større fokus på nyttiggørelse, genanvendelse og genbrug vil i et vist omfang kunne nedsætte forbruget af primære råstoffer, både de landbaserede og de råstoffer, der indvindes til havs.

Der er dog både miljømæssige og kvalitetsmæssige forhold, der begrænser potentialet for en væsentlig større andel end i dag og det er forsat uvist hvor

stor en andel af de primære råstoffer, der vil kunne erstattes af genanvendte materialer. Dog er det et område, som spås et større potentiale i fremtiden.

Beton udgør ca. 25% af de affaldsmængder, der dannes i bygge- og anlægssektoren på landsplan og er derved en af de største materialestrømme i bygge- og anlægsaffald. Tegl og asfalt er også væsentlige materialer i genanvendelsen af bygge- og anlægsaffald.

Der genereres årligt ca. 2 mio. tons betonaffald på landsplan, hvoraf langt størstedelen i dag nyttiggøres ved nedknusning og anvendes som ubundne bærelag i danske veje, pladser og til opfyldning, hvor det erstatter naturlige råstoffer - særligt stabilgrusmateriale.

Genanvendelsen af byggeaffald i Danmark ligger på over 90 %. Alligevel erstatter det kun ca. 7 % af råstofforbruget. Spørgsmålet er derfor, hvordan vi gennem råstofplanlægningen kan arbejde for at øge denne andel og om en større forædling af genanvendelige ressourcer kan sikre de nødvendige kvalitetsmaterialer?

6 Har vi brug for en fælles råstofstrategi og hvilke emner bør diskuteres i en fælles strategi?

Planlægning og indvinding på havet er statens ansvarsområde. Danske Regioner ønsker, at der i samarbejde med staten udarbejdes en fælles strategi for råstofindvinding, der i højere grad kobler råstofindvinding på land med indvinding til havs. Koblingen tager udgangspunkt i råstoflovens formålsparagraf om, at udnyttelsen af råstofforekomster på land og til havs sker som led i en bæredygtig udvikling.

For at imødegå de udfordringer, som råstofindvinding til lands og til havs giver, og for at kunne foretage en samlet afvejning af de forskellige hensyn ved indvindingen, har de danske regioner opfordret Miljø- og Fødevarerministeren til at tage initiativ til en fælles strategi på råstofområdet.

I en fælles råstofstrategi bør råstofressourcen til havs og til lands indgå i et samlet regnskab og der bør være en vurdering af den miljømæssige mest forsvarlige udnyttelse af de samlede ressourcer og de konsekvenser indvindingen vil have enten til lands eller til havs.

Råstoffer er en ikke fornybar ressource og der er en begrænset mængde der kan udnyttes i fremtiden. Råstoflovens formålsparagraf siger, at udnyttelsen af råstofferne skal ske som led i en bæredygtig udvikling, der betyder, at råstofferne skal udnyttes optimalt og anvendes i forhold til deres kvalitet.

I dag er der mange steder ikke nødvendigvis en bevidsthed om at anvende passende kvalitet til rette formål.

Spørgsmålet er om der i en fælles strategi for råstofindvindingen kan indtænkes incitamentsstrukturer, der kan sikre den bedst mulige udnyttelse af de forskellige råstofkvaliteter, sådan at vi i henhold til råstoflovens formålsparagraf kan strække råstofressourcen længst muligt.

De naturbundne råstoffer skal i videst muligt omfang erstattes af genbrugsmaterialer. Udnyttelsen af for eksempel oprensings- og uddybningsmateriale fra havneindløb og sejltreder udnyttes allerede i et vist omfang.

Spørgsmålet er om en højere grad af udnyttelsen af affald og restmaterialer kan medvirke til at udnytte de tilgængelige råstofressourcer bedre? En fælles strategi for råstofindvinding bør derfor have fokus på cirkulær økonomi og genanvendelse af både sekundære råstoffer, men også andre affaldsmaterialer som for eksempel overskudsjord.

Deltag i debatten

Foran regionen venter en længere proces med udarbejdelse af rammerne for råstofindvinding i Region Nordjylland for den kommende planperiode. Spørgsmålene som regionen lægger ud til debat spænder vidt fra spørgsmålet om genanvendelse til grundvandsinteresser og til ønsket om en højere grad af biodiversitet i efterbehandlede råstofgrave.

Regionen ser frem til at modtage det indkomne bemærkninger, som kan indsendes i høringsperioden fra **2. maj til den 5. juli 2019**

**Oplæg til debat om
Råstofplan 2020**
www.raastofplan2020.rn.dk
Marts 2019

Regional Udvikling
Kontoret for Jordforurening og Råstoffer
Region Nordjylland
Niels Bohrs Vej 30
9220 Aalborg Ø
Tlf. 9764 8000
www.raastoffer@rn.dk
<https://www.raastofplan2020.rn.dk>